

การปกครองของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเมียนผ่านองคัมติ ความเชื่อ สังคม วัฒนธรรม*

Mien Ethnic Group Government Through Consensus, Beliefs, Society, and Culture

ณัฐนันท์ จิรกีจนิมิตร

Nadthanan Chirakitnimit

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Social Research Institute, Chiang Mai University, Thailand.

Corresponding Author's Email: nadthanon199@gmail.com

บทคัดย่อ

กลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกตนเองว่า “เมียน” หรือ “อัวเมียน” มักเป็นที่รู้จักกันในนามว่า “เย้า” เมียนเป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์บนที่สูงตั้งชุมชนกระจายอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย นอกจากนั้นแล้วยังพบบริเวณรอยต่อของประเทศจีน เวียดนาม ลาว และไทย กับบางส่วนของพม่าที่ตั้งถิ่นฐานในประเทศตะวันตกภายหลังจากสงครามอินโดจีน โดยชาวเมียนที่อยู่ในประเทศไทยได้อพยพเข้ามาสู่ดินแดนล้านนาเมื่อ 200 ปีก่อน โดยตั้งถิ่นฐานอย่างกระจัดกระจายในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ พะเยา ลำปาง น่าน สุโขทัย ตาก เป็นต้น โดยทั่วไปจะรู้จักกันในลักษณะที่เป็นชาวเขา ซึ่งแสดงความโดดเด่นจากลักษณะทางด้านวัฒนธรรม เช่น เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ การละเล่นต่างๆ รวมถึงการปกครอง ชาวเมียนมีการนับถือลำดับตามอาวุโส ผู้ชายมีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าผู้หญิงและมีอำนาจมากกว่าในทุกด้าน โดยชาวเมียนยังคงรักษาจารีตประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตดั้งเดิมผสมผสานกับวัฒนธรรมสมัยใหม่ ให้เกิดความกลมกลืน ในการสร้างการมีตัวตน และอัตลักษณ์ของตนในสังคม ทั้งภาษา การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ มีลักษณะเด่นในเรื่องของการปักทอผ้าทั้งผู้ชายและผู้หญิงด้วยความชำนาญงานปักที่เป็นเอกลักษณ์ มีวิถีการดำรงชีพหลักคือ ทำเกษตรแบบกึ่งยังชีพบนพื้นที่สูง รวมถึงมีความจงรักภักดีและความเชื่อต่อเทพเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการนับถือระบบเครือญาติแบบแซ่ ตระกูล และผีบรรพบุรุษ ทำให้ชาวเมียนมีการปกครองโดยผู้นำคือ ผู้อาวุโสหัวหน้าหมู่บ้าน หมอผี และมีการนับถือในรูปแบบลัทธิเต๋า มีความยกย่องให้บุรุษเป็นใหญ่ ทั้งในครัวเรือนและในสังคม ในรูปแบบการใช้ชีวิตของชาวเมียนในสังคมจึงเป็นรูปแบบปิตาธิปไตย ซึ่งส่งผลให้ผู้ชายได้เปรียบในสังคมหลายๆด้าน และเป็นแบบแผนทางการปกครองของชาวเมียนในปัจจุบัน

คำสำคัญ: กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเมียน; องคัมติ; วัฒนธรรม; ความเชื่อ; การปกครอง

Abstract

The ethnic group known as "Mien" or "Lu Mien" is known as "Yao," and they are one of the ethnic groups located in the highlands and dispersed throughout Northern Thailand. They can also be found near the borders of China, Vietnam, Laos, and Thailand, with some having migrated to western countries following the Indochina War. The Mien people of Thailand first arrived in Lanna territory 200 years ago, settling dispersedly in Chiang Rai, Chiang Mai, Phayao, Lampang, Nan, Sukhothai, Tak, etc. They are well-known for their hill tribe traits, which include costumes, decorations, and different customs, including governance. The Mien strongly believes in the system of seniority, with men having a higher social position than women and being more powerful in every aspect. Mien people continue to keep their customs, culture, and traditional way of life, resulting in a harmonious development of their own identity in society. Both the language and the unique clothes are distinctive in embroidering, and both men and women are competent in unique embroidery. Furthermore, farming in the highlands is the Mien people's primary source of income. They are very devoted and believe in deities and sacred things, particularly the kinship system and ancestor spirits, hence the Mien people are governed by leaders such as elders, village leaders, and shamans. The Mien people's respect is founded on Taoism, which recognizes men as superior both in the household and community level. As a result, the Mien people's way of life in society is patriarchal. As a result, men have many advantages in society, and this is the Mien people's current system of government.

Keywords: Mien Ethnic Group; Consensus; Beliefs; Governance

บทนำ

คนเ้าในประเทศไทยเรียกตัวเองว่า "เมี่ยน" หรือ "อัวเมี่ยน" เมี่ยน (เ้า) ในประเทศจีนมีคำเรียกชื่อกลุ่มตัวเองที่แตกต่างกันถึง 28 ชื่อ มีเชื้อชาติมองโกลอยด์ อยู่ในตระกูลจีน-ทิเบต เมี่ยน (เ้า) เป็นชนเผ่าหนึ่งอยู่ในประเทศไทยตอนเหนือ แต่คำว่า "เ้า" ไม่มีในภาษาของเผ่าเมี่ยน ซึ่งจะไม่เรียกตัวเองว่าเ้า แต่เรียกตัวเองว่า "เมี่ยน" หรือ "อัวเมี่ยน" แปลว่า "คน" หรือ มนุษย์ แต่ก็มีหลักฐานว่าเมื่อ 2,000 ปีมาแล้ว ชาวเมี่ยนอยู่ตามถ้ำเขาสูงเพราะ ไม่ยอมตกอยู่ภายใต้อำนาจของจีนและถูกเรียกว่า "ม่อเ้า" แต่ก่อนหน้านี้ถูกจีนเรียกว่า "หมาน" หมายความว่า พวกป่าเถื่อนทางใต้ สมัยราชวงศ์ซ่ง คำว่า "ม่อ" ถูกตัดทิ้งไปเหลือแต่คำว่า "เ้า" ตามประวัติศาสตร์ถิ่นฐานเดิมของชาวอัวเมี่ยน อยู่ทางตะวันออกของมณฑลโกลเจา ยูนนาน หูหนาย และกวางสี ในประเทศจีน ต่อมาด้วยสภาพอากาศที่แห้งแล้งอาหารการกินไม่สมบูรณ์ รวมถึงถูกรบกวนจากชาวจีนอัวเมี่ยน จึงอพยพเข้ามาทางตอนใต้เข้าสู่ประเทศเวียดนามเหนือ ซึ่งติดกับทางตอนเหนือของประเทศลาวและ

ทางตะวันออกของประเทศพม่า บริเวณรัฐเชียงตุง และทางภาคเหนือของประเทศไทย เนื่องจากประเทศจีน เป็นประเทศที่มีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาล นอกจากประชากรกลุ่มหลักอย่างชาวจีนแล้วยังประกอบด้วยชนเผ่าต่างๆ อย่างมากมาย กระจัดกระจายตั้งถิ่นฐานอาศัยบนผืนแผ่นดินนี้ แต่สำหรับชาวอิวเมียนกลุ่มที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เป็นกลุ่มที่เรียกตนเองว่า “อิวเมียน” หรือ “เมียน” นั้นเอง (Leeprecha, 2004)

ในเวลาที่ชาวเมียนสนทนากันภายในกลุ่ม หากเป็นการพูดในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ไม่นับกลุ่มเป้าหมายในการสนทนาจะใช้คำว่า “เมียน” เฉยๆ แต่ถ้าเป็นการสื่อสารแบบทางการหรือเพื่อจำแนกให้ชัดเจนว่ามีชนเผ่าอื่นจะใช้คำว่า “อิวเมียน” โดยเฉพาะตามป้ายประกาศหรือรายชื่อประจำเผ่า หรือในการรวมตัวกันเป็นกลุ่มองค์กรก็จะใช้คำว่า “อิวเมียน” อาทิเช่น เครือข่ายอิวเมียนแห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยอิวเมียนแห่งประเทศไทย ชมรมนักศึกษา (อิวเมียน) แห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอนุชนอิวเมียนแห่งประเทศไทย เป็นต้น (Panpisutichon, 2007) หมู่บ้านของชาวเมียนส่วนมากจะตั้งอยู่บนที่สูง กระจัดกระจายอยู่ทั่วไปทางตอนเหนือของประเทศไทย ในเขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ พะเยา ลำปาง น่าน สุโขทัย ตาก มีขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ สิ่งที่แสดงให้เห็นความแตกต่างกันระหว่างชนเผ่าเหล่านั้นคือ ธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อที่แสดงออกในรูปแบบของพิธีกรรมต่างๆ เช่น การแต่งกาย พิธีสู่ขวัญ พิธีแต่งงาน ปีใหม่ งานศพ การสู่ขวัญ การบวช พิธีกรรมเหนือธรรมชาติ (ฤดูแล้ง) ความเชื่อต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวในสังคมนั้นๆ (Kanchanapan, 1988) ซึ่งส่วนใหญ่ชาวเมียนจะนับถือ เทพยดา วิญญาณบรรพบุรุษ และวิญญาณทั่วไป ทุกบ้านจะมีหิ้งบูชา เป็นที่สถิตของวิญญาณบรรพบุรุษ และมีความเชื่อในเรื่องที่อยู่เหนือธรรมชาติ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนการนับวันเดือนปี สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ทักหมวก ผ้า ย่อม กระจเป่า ทรงรูปแบบที่เอกลักษณ์ของชนชาวเมียนนั่นเอง

ชาวเมียน: มิติด้านสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ และการปกครอง

วัฒนธรรมประเพณีเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตในชุมชนท้องถิ่น วัฒนธรรมจึงมีความเกี่ยวข้องกับทุกคนตลอดเวลา เพราะการดำเนินชีวิตของแต่ละคนล้วนแล้วมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในทุกมิติ รวมถึงการเมืองการปกครอง ก็มีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมความเชื่อของสังคมทั้งสิ้น ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันของชุมชนขึ้น เพื่อปกป้องสิทธิ หรือความเชื่อต่างๆ สร้างพื้นที่ทางสังคมและการเมืองให้กับตนเอง (Faculty members, Department of Sociology and Anthropology, 2005)

เช่นเดียวกับในประเทศไทย ชาวไทยภูเขาเผ่าเย้า เรียกตัวเองว่า “เมียน” หรือ “อิวเมียน” ซึ่งมีความหมายว่า “มนุษย์” หรือ “คนเหยา” (The Mirror Foundation, 2009) จากประวัติศาสตร์ระหว่างชาวเมียนกับชาวจีนที่มีปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ทำให้ชาวเมียนรับเอาวัฒนธรรมประเพณีของชาวจีนเข้ามาใช้ในสังคมของตนมากมาย โดยเฉพาะรูปแบบการปกครองในครอบครัวที่มีลักษณะเป็นครอบครัวแบบขยาย (Extended Family) คล้ายชาวจีนกล่าวคือ ถ้ามีการแต่งงานฝ่ายหญิงจะต้องไปอยู่กับฝ่ายชาย ปฏิบัติตามระบบความเชื่อ ในการสืบทอดผีบรรพบุรุษในบ้านผู้ชายแทนความเชื่อดั้งเดิมติดตัวมาตั้งแต่อยู่บ้านพ่อแม่ ประกอบกับสังคมชาวเมียนนั้น มีความยกย่องให้บุรุษเป็นใหญ่ ทั้งครัวเรือนและสังคมรูปแบบการใช้ชีวิตของชาวเมียน จึงเป็นรูปแบบปิตาธิปไตย

1. ด้านสังคม

ในอดีตครอบครัวของชาวอิวเมียนส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย แต่ปัจจุบันระบบครอบครัวชาวเมียนเป็นทั้งครอบครัวเดี่ยว ซึ่งประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูกและครอบครัวขยาย ได้แก่ พ่อ แม่ ลูก และลูกสะใภ้หรือเขย คือ เมื่อแต่งงานแล้วผู้หญิงจะมาอยู่ที่บ้านของฝ่ายชาย แต่ถ้ากรณีครอบครัวใดมีแต่ลูกผู้หญิง ถ้าแต่งงานแล้ว ลูกเขยอาจมาอยู่ที่บ้านของฝ่ายหญิงตามวันเวลาที่กำหนด เพื่อแลกเปลี่ยนกับค่าสินสอดที่ยังจ่ายไม่ครบ แต่ถ้าผู้หญิงเป็นลูกสาวคนเดียวถ้าแต่งงานกันแล้ว ผู้ชายต้องมาอยู่ที่บ้านของผู้หญิงไปตลอดชีวิต หรือจนกว่าพ่อตา แม่ยายจะเสียชีวิต ซึ่งฝ่ายเจ้าบ่าวก็ได้รับสิทธิ์โดยไม่ต้องจ่ายค่าสินสอดในการแต่งงาน ในกรณีที่ฝ่ายชายต้องมาอยู่บ้านฝ่ายหญิงไม่ว่าจะอยู่ตลอดชีวิตหรือชั่วระยะเวลาหนึ่งก็ตาม ลูกที่เกิดมาต้องใช้ตระกูลของฝ่ายแม่ กรณีที่เป็นครอบครัวขยาย ผู้อาวุโสฝ่ายชายจะเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในครัวเรือน บุตรชายมีอำนาจ ลดหลั่นลงมาจากพ่อแม่ ฝ่ายชายมีหน้าที่หลัก คือ ตัดไม้ ฝ่าฟัน ล่าสัตว์ ซ่อมแซมบ้าน และสร้างบ้านเรือน ตลอดจนการติดต่อกับบุคคลภายนอก ฝ่ายหญิงก็มีหน้าที่หลักในการช่วยฝ่ายชายทำมาหากิน ทำอาหาร และให้อาหารแก่สัตว์เลี้ยง คอยสนับสนุนเพศชาย บุตรชายอาจแยกตัวไปตั้งครอบครัวใหม่ในแบบครอบครัวเดี่ยวก็ต่อเมื่อน้องชายได้แต่งงานแล้วนำภรรยาไปอยู่กับบิดามารดาของตน หรือเมื่อมีคนเลี้ยงดูบิดามารดาแทน ซึ่งปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะเป็นครอบครัวแบบเดี่ยวเพิ่มมากขึ้น เพราะต้องการความเป็นอิสระและเพื่อสร้างฐานะของตัวเอง และนับถือผีบรรพบุรุษ รวมทั้งมีการประกอบอาชีพที่แตกต่างหลากหลายจึงมีความจำเป็นต้องปลูกสร้างบ้านเรือนหรือซื้อหาบ้านที่สะดวกต่อการอยู่อาศัย อย่างไรก็ตามบุตรหลานชาวอิวเมียน ส่วนใหญ่ยังเคารพนับถือพ่อแม่และผู้อาวุโสในครอบครัวและในชุมชนดั้งเดิมมีเสื่อมคลาย

นับว่าสังคมของชาวเมียน จัดว่าเป็นสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแบบ “แซ่สกุล” เป็นสำคัญ โดยแซ่สกุลของชนเผ่าเมียนมีทั้งหมด 12 แซ่ ได้แก่ แซ่ฟาน, แซ่จ่าว, แซ่ลี, แซ่ฟิง, แซ่ย่าง, แซ่เจิ้น, แซ่เติน, แซ่ล่อ, แซ่ถาง, แซ่ซิ่น, แซ่เลี้ยว และแซ่ตั้ง ซึ่งชาวเมียนรุ่นเก่าให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ลูกชายเรียนภาษาจีนเป็นอย่างมาก เพราะตัวอักษรเมียนเป็นตัวอักษรจีนโบราณที่ใช้บันทึกตำราทางศาสนา และพิธีกรรมต่างๆ ลูกชายจึงจำเป็นต้องเรียนรู้หนังสือเพื่อเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของครอบครัว โดยเรียนการอ่านและเขียนจากบิดาหรือครูภาษาจีนประจำหมู่บ้าน หรือคนในหมู่บ้านที่เปิดสอน ส่วนลูกสาวไม่ได้รับอนุญาตให้เรียนภาษาจีน (Leksomboon, 2002) แสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันของเพศชายและเพศหญิง ซึ่งผู้หญิงเมียน ไม่เพียงแต่ต้องเผชิญกับปัญหาความไม่มั่นใจต่อความมั่นคงในการดำเนินชีวิตในการทำมาหากินและนโยบายการพัฒนาพื้นที่สูงที่มองข้ามความหลากหลายทางวัฒนธรรมทางเพศแล้ว ยังต้องเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมวัฒนธรรมภายใต้ระบบสังคมวัฒนธรรมที่ให้อำนาจชายเป็นใหญ่และพยายามเบียดขับให้ผู้หญิงในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเมียนกลายเป็นคนด้อยอำนาจในสังคม โดยผู้หญิงไม่มีสิทธิ์จะได้เรียนภาษาจีนแม้กระทั่งในบริบทของยุคสงครามเย็นที่การเรียนการสอนภาษาจีนถูกรัฐบาลไทยเพิ่งเล็งว่า อาจมีส่วนสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์ ชาวอิวเมียนบางส่วนก็ยังให้ส่งเสริมการสอนภาษาจีนแก่ลูกหลานอย่างไม่ลดละ แม้จะประสบความยากลำบากเพียงใดก็ตาม อาทิเช่น กรณีของชุมชนอิวเมียนที่บ้านละแบ๋ยา ต.สะเนียง อ.เมือง จ.น่าน ชาวบ้านได้แอบสร้างโรงเรียนสอนภาษาจีนที่มีการเรียน

การสอนทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน โดยสร้างเป็นกระต๊อบในบริเวณป่าลึกที่หลบเข้าไปในลำห้วยกลางหมู่บ้าน เพื่อทางราชการจะไม่สามารถเห็นได้ (Leepreecha, 2004)

การที่ชาวเมียนใช้ตัวอักษรเขียนภาษาจีนกวางตุ้งมาดัดแปลงเป็นภาษาของตนเอง ทำให้มีการจดบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับพิธีกรรมและสืบทอดประวัติศาสตร์ของตนเองให้ลูกหลานได้ยาวนาน อีกทั้งยังกลายเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่งในการค้าขายก็ให้เกิดความร่ำรวย เพราะสามารถใช้ตัวหนังสือในการจดบันทึกรายละเอียดของลูกค้าและการคิดคำนวณในระบบบัญชี ที่มากกว่านั้น คือ ระบบความคิดและอุดมการณ์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการค้าของชาวจีนกวางตุ้งยังถูกซึมซับพร้อมๆ กับการยืมตัวหนังสือเขียนของจีนกวางตุ้งด้วย กล่าวคือ วัฒนธรรมความเชื่อที่ได้รับจากชาวจีนกวางตุ้งและระบบจักรวาลวิทยาของชาวเมียน ทำให้ชาวเมียนต้องขยันขันแข็งทำมาหากินเพื่อตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ แสวงหาความร่ำรวยเพื่อความสุขและชื่อเสียงบารมีสำหรับตนเองในโลกนี้ อีกทั้งยังเป็นการสะสมผลบุญสำหรับชีวิตภายหลังจากการตายแล้ว โดยมีเงินเป็นปัจจัยหลักในการที่จะบรรลุถึงสิ่งเหล่านี้ (Leepreecha et al. 2004) ความรู้ทางภาษาจีนจึงเป็นหนึ่งในทุนทางสังคมที่สำคัญที่ส่งเสริมให้ชาวเมียนสามารถปรับตัวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบตลาดได้เป็นอย่างดี ชาวเมียนส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพค้าขายในเมือง ในขณะที่บางส่วนสามารถใช้ความรู้ทางภาษาจีนในการประกอบอาชีพเป็นล่ามภาษาจีน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มของครอบครัวที่เป็นลูกครึ่งจีน-อเมียน อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าเสียดายว่าชาวเมียนรุ่นใหม่ในประเทศไทยที่รู้ตัวภาษาเขียนของเมียนมีจำนวนไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้อาวุโสโดยเฉพาะหมอผีผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่ยังคงสามารถอ่านภาษาเขียนนี้ได้ (suthi, Jamlong, and Jatuvorapruet, 1996) โดยให้ความสำคัญกับการตัดเย็บ เรื่องการตัดเย็บจึงเป็นเรื่องของเพศหญิง การตัดเย็บ ปักลาย ไล่สี ไว้ใช้ในประจำวัน และในพิธีกรรมต่างๆ โดยเฉพาะ สีดำ และ สีแดง

โดยชาวเมียนมีอาชีพหลักคือ การเพาะปลูก เป็นการเพาะปลูกแบบทำไร่เลื่อนลอย พืชที่ปลูกเป็นจำนวนมากในอดีตได้แก่ ฝิ่น รัฐบาลได้ออกกฎหมายควบคุมห้ามปลูกเนื่องจากมีความผิดทางกฎหมาย จึงหันมาปลูกข้าว โดยจะปลูกเพียง 1 ปี จากนั้นก็จะไปปลูกบนที่ดินแปลงใหม่ เพื่อให้พื้นดินคืนสภาพให้กลับมาอุดมสมบูรณ์เหมือนเดิม โดยจะใช้เวลา 5-10 ปี จึงจะกลับมาปลูกซ้ำที่เดิมอีกครั้ง นอกจากนี้ก็ยังปลูกข้าวโพดเพื่อขายประกอบอาหาร และเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู ไก่ เป็นต้น โดยเฉพาะหมูและไก่ต้องเลี้ยงเป็นจำนวนมาก เพราะมีความจำเป็นในการใช้ประกอบพิธีกรรม ส่วนพืชอื่นที่ปลูกได้แก่ มันฝรั่ง งา และอื่นๆ ส่วนสัตว์เลี้ยงที่เลี้ยงไว้นอกจากเพื่อเป็นอาหารและใช้ประกอบพิธีกรรมแล้วยังใช้เป็นแรงงาน เช่น ม้า วัว ควาย หรือเลี้ยงเพื่อใช้แทนม้า ชาวเมียนยังมีความสามารถในการทำเครื่องเงินและการเย็บปักถักร้อย ดังนั้นชาวเมียน จึงมีรายได้จากการค้าขายเครื่องประดับ เช่น สร้อย ต่างหู กำไล เสื้อผ้า และสิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน

สำหรับการแต่งกายของชาวเมียน แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ชัดเจนด้วยความชำนาญในการปักผ้า เครื่องแต่งกาย ของใช้ กระเป๋า หมวก ยาม เป็นต้น การปักลายเสื้อผ้าเพื่อใช้ทำเป็นเครื่องแต่งกาย และของใช้ตามจารีตประเพณี ชาวไทยภูเขาเผ่าเย้ามีวิธีการปักลายผ้า 4 แบบได้แก่ การปักลายเส้น (กิว กิว) การปักลายขัด (โฉ่งเกียม) การปักลายแบบกากบาท (โฉ่ง ทิว) และการปักไขว้ (โฉ่ง ดับ ยับ) การ

ปีกลายของผู้หญิงชาวไทยภูเขาชาวเมียน รวมถึงเครื่องแต่งกายผู้หญิงก็มักจะเป็นการแต่งกายชาวก๊วยลายปีกที่แสดงให้เห็นถึงฝีมือประดิษฐ์งดงาม สวมเสื้อคลุมตัวยาวรวบชายเสื้อไว้ด้านหลัง เพื่อใช้ร่ายปีกที่กางงตติปูยใหม่พรมสีแดงมีผ้าคาดเอวและผ้าโปกศรีษะ ส่วนผู้ชายเมียนจะสวมเสื้อตัวสั้นกับกางเกงขา ก๊วยปีกลวดลายงดงาม สวมเครื่องเงินเป็นกำไลคอและมีสร้อยระย้าห้อยลงด้านหลัง (Buruspat, 1995) ด้วยเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมด้านการแต่งกายนี้ ทำให้ชาวเมียนเป็นที่รู้จักและสร้างวัฒนธรรมการท่องเที่ยวชุมชนได้เป็นอย่างมาก มีการประยุกต์ใช้การออกแบบลวดลายของผลิตภัณฑ์ต่างๆ ด้วยเทคนิคการพิมพ์ลายชุดเครื่องแต่งกาย ชนเผ่าผสมผสานลวดลายของผ้าปีกที่โดดเด่นของชนเผ่า ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้แก่ชุมชน เป็นการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มีความยั่งยืน ด้วยอัตลักษณ์ของคนในชุมชนทำให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชน กลายเป็นสินค้าที่ทุกคนอยากเข้ามาเยี่ยมชม โดยอาศัยปัจจัยด้านพื้นที่ที่มีศักยภาพของภาคเหนือเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชม เป็นการกระจายรายได้ กระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ ให้เข้ามาซื้อสินค้า และบริโภควัฒนธรรมดั้งเดิมของชนเผ่าที่ถูกสร้างสรรค์ผ่านผลิตภัณฑ์ เครื่องแต่งกาย และวิถีชีวิตอย่างสร้างสรรค์

2. ด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ

ชาวเมียนมีการนับถือลำดับตามความอาวุโส ผู้ชายมีสถานะภาพทางสังคมสูงกว่าผู้หญิงและมีอำนาจมากกว่าในทุกด้าน รวมถึงมีหน้าที่ดูแลบิดา มารดา ความสัมพันธ์เครือญาติใช้ แซ่สกุล และมีผีบรรพบุรุษในการกำหนดเครือญาติ ชาวเมียนส่วนใหญ่ นับถือผีบรรพบุรุษ ผีसांग เทวดา ผสมผสานความเชื่อลัทธิเต๋า ซึ่งชาวเมียนส่วนใหญ่ มักอาศัยทำบ้านเรือนสูงกว่าระดับน้ำทะเล 1,000 – 5,000 เมตร ซึ่งบ้านของชาวเมียนมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า แบ่งออกเป็นห้องๆ ภายในบ้านไม่มีหน้าต่าง แต่มีประตูหลายทาง และมีประตูผี หรือประตูใหญ่ไว้ติดต่อกับวิญญาณ เมื่อมีพิธีศพหรือแต่งงานจึงต้องใช้ประตูในการเข้าออก เพื่อทำพิธีดังกล่าว ส่วนใหญ่มีการนับถือผี (animism) เป็นความเชื่อที่ฝังแน่นและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ภายหลังได้รับอิทธิพลของศาสนาคริสต์และพุทธ จึงมีทั้งการนับถือศาสนาและนับถือผี และมีชาวเมียนที่นับถือศาสนาคริสต์ประมาณ 200 คน ส่วนคนที่นับถือศาสนาพุทธมีประมาณ 5,000 คน สำหรับการนับถือผี ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมนั้น ประกอบด้วยผีต่างๆ ได้แก่ ผีเรือน คือ ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับ โดยชาวเมียนจะทำแท่นบูชาไว้ที่บ้านหรือเรียกว่า “เมียนเตีย” ซึ่งดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ จะกลับมาเยี่ยมเยียนลูกหลานเดือนละ 2 ครั้งคือ ตอนกลางเดือนกับตอนสิ้นเดือน ผีบรรพบุรุษจะให้ทั้งคุณและโทษถ้าหากลูกหลานไม่เชื่อฟังหรือเลี้ยงดู ซึ่งตามปกติแล้วทุกวันเช้าจะจัดอาหารเพื่อบูชาผีบรรพบุรุษ โดยจะจัดถ้วยข้าว ถ้วยอาหาร ถ้วยน้ำ และจตุศูป เพื่อบูชา

นอกจากนี้ ชาวเมียนยังเชื่อว่าผีอยู่ทุกหนทุกแห่ง เช่น ตามป่าเขาอยู่ที่ไร่นาอยู่ในพื้นดิน สำหรับพิธีอื่นๆ เช่น การไหว้ผีหลวง ซึ่งถือว่าเป็นผีหมู่บ้านหรือผีประจำเมืองที่มีหน้าที่คุ้มครองรักษาหมู่บ้าน ให้มีความสุข สำหรับพิธีเช่นไหว้ผีเรือนจะอยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ชาวเมียนจะมีการฆ่าหมูทำพิธีและหยุดงานใน ไร่นาเป็นเวลา 3 วัน ทั้งนี้เชื่อว่า ถ้าขวัญออกจากร่างกายจะทำให้เกิดการเจ็บป่วย การรักษาจะให้หมอผีอัญเชิญผีใหญ่หรือผีบรรพบุรุษมาไล่ผีร้ายออกจากร่างกายแล้วเรียกขวัญมาเข้าร่างกายเหมือนเดิมก็จะหายป่วย เรียกว่า “เวิน หรือ “ฮ้องขวัญ” (Kachamit, 2015) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าความเชื่อของชาวเมียน จึงเป็นการ

ผสมผสานระหว่างความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากลัทธิเต๋ากับความเชื่อถือผี โดยเชื่อว่าเมื่อบรรพบุรุษของตนตายไปแล้วจะสิงสถิตย์อยู่บนสวรรค์และจะคอยดูแลปกป้องลูกหลานของตนเอง ผีบรรพบุรุษยังทำหน้าที่เป็นตัวแทนติดต่อระหว่างคนที่ใช้ชีวิตกับเทวดาหรือผีใหญ่ของตนเอง

ขวัญ ก็เช่นกันคนชาวเมี่ยนเชื่อว่าในร่างกายของคนเรามีขวัญ (เวิ่น) อยู่ตามอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายทั้งหมด 12 แห่ง คือ ตา หู ปาก คอ แขน หน้าอก ท้อง ขา ข้างหัว ด้านซ้าย ข้างหัวด้านขวา เท้าและมือ แต่ขวัญของเด็กอายุต่ำกว่า 12 ขวบนั้น ยังไม่แน่นอนว่าจะอยู่กับตัวเด็กตลอดไปหรือไม่ จึงเรียกว่า แพง เมื่อขวัญแห่งใดแห่งหนึ่งตกใจหรือออกจากร่างกายไป จะทำให้เจ้าของร่างกายเจ็บป่วย การเรียกขวัญ จึงเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถรักษาอาการเจ็บป่วยได้

การเลี้ยงผีบรรพบุรุษ ในแต่ละปีชาวเมี่ยน จะต้องเลี้ยงผีบรรพบุรุษตามเทศกาลต่างๆ อย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง ในการเลี้ยงผีบรรพบุรุษ หอผีจะแต่งกายด้วยชุดธรรมดาโดยนำ ไก่ เหล้า และน้ำมันเป็นเครื่องเช่น การเลี้ยงผีฟ้า มีเครื่องดนตรี และใช้หมู เหล้า น้ำดื่มสะอาดเป็นเครื่องเช่นหลัก ประเพณีการผัดผี บ้านใดที่มีเฉลวแขวนไว้หน้าประตูบ้าน ให้เป็นที่รู้จัก ภายในบ้านต้องมีพิธีกรรมอะไรบางอย่าง ห้ามมิให้บุคคลภายนอกเข้าบ้าน หากไม่ปฏิบัติตามถือว่า ผิดผี โดยทั่วไปชาวเมี่ยนมีนิสัยอ่อนน้อมถ่อมตน สุภาพ และมีความเกรงใจ เพื่อให้เป็นที่นิยมของชุมชน ผู้มาเยือนจะต้องมีความสุภาพ มีความจริงใจ

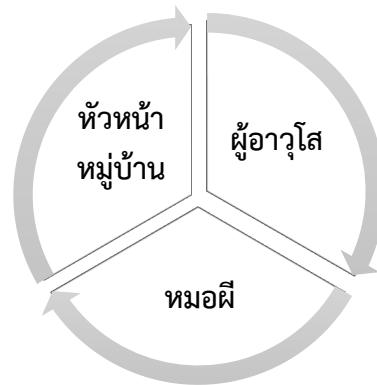
รวมถึง เครื่องดนตรีของชาวเมี่ยน ที่แสดงให้เห็นถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆ โดยเครื่องดนตรีที่ใช้ ได้แก่ หยัด (ปี), โย (กลอง), เซาเจ้ย (ฉาบ), และล่อ (โหม่ง) เป็นเครื่องดนตรีที่แสดงถึงผลผลิตทางวัฒนธรรมของชาวเมี่ยน เพราะถือว่าเป็นเครื่องดนตรี ที่ต้องถูกฝึกมาเพื่อใช้ในการประกอบพิธีสำคัญต่างๆ เช่น งานปีใหม่ งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น

3. ด้านการปกครอง

ในอดีตนั้นชาวเมี่ยนเคยมีกษัตริย์ปกครองแต่เมื่อรบแพ้จีน หลังจากนั้นก็ไม่มีการตั้งตัวเป็นกษัตริย์อีกเลย ดังจะเห็นหลักฐานที่ชาวเมี่ยนจะมีหิ้งบูชากษัตริย์ของตนหรือหิ้งนี้เรียกว่า “สูงเมี่ยนป้าย” อันเป็นหิ้งบูชาบรรพบุรุษของกษัตริย์ ที่ชาวเมี่ยนจะทำการเซ่นไหว้ หากต้องไปรบหรือจับโจรผู้ร้าย เป็นต้น สำหรับการปกครองในปัจจุบันนั้น หมู่บ้านจะมีหัวหน้าหมู่บ้านเป็นผู้นำซึ่งผู้ที่จะมีดำรงตำแหน่งจะมาโดยการคัดเลือกของคนในหมู่บ้านบางแห่งก็ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษให้มาเป็นผู้นำ สำหรับหน้าที่ของหัวหน้าหมู่บ้านนั้นมีหน้าที่ตัดสินใจคดี ความกรณีที่คนในหมู่บ้านมีเรื่องทะเลาะวิวาทกัน ส่วนผู้ที่มีบทบาทในชุมชนคือ หมอผี เนื่องจากเป็นผู้นำด้านการประกอบพิธีกรรมของหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีผู้สูงอายุ เนื่องจากสังคมเข้านั้นให้ความเคารพกับผู้สูงอายุมากดังนั้นหากคนสูงอายุว่ากล่าวตักเตือนैयाที่มีอายุน้อยกว่าจะต้องเชื่อฟัง (Kachamit, 2015)

ดังนั้น ชาวเมี่ยนไม่มีหัวหน้าเผ่าที่มีอำนาจสูงสุดในการปกครอง ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะมีผู้อาวุโส ซึ่งเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน และหมอผีประจำหมู่บ้านร่วมกันปกครองหมู่บ้าน แต่ละฝ่ายจะมีที่มาและอำนาจในการปกครอง (Chaipikusit, 2004)

รูปภาพที่ 1 รูปแบบการปกครองชาวเมียน

1. **ผู้อาวุโส** ชาวเมียนถือว่าผู้อาวุโสเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ จึงได้รับการเคารพและนับถือจากคนในหมู่บ้าน ในแต่ละกลุ่มสายแซ่ สกุล จะมีผู้อาวุโสของตนคอยดูแลและปกครองลูกหลานของตน

2. **หัวหน้าหมู่บ้าน** หัวหน้าหมู่บ้านมาจากการเลือกตั้งของคนในหมู่บ้าน แต่ในทางปฏิบัติผู้ที่ได้รับการเลือกมาเป็นหัวหน้าหมู่บ้านมักจะมาจากกลุ่มแซ่ที่ใหญ่ที่สุดในหมู่บ้าน หรือมาจากการได้รับการแต่งตั้งจากราชการ

3. **หมอผี** หมอผีจะเป็นผู้ที่ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ตามประเพณีให้แก่ชาวบ้านเริ่มตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และประเพณีของส่วนรวม หมอผีเมียนแบ่งออกเป็น หมอผีใหญ่และหมอผีเล็ก หมอผีใหญ่ประกอบพิธีทุกอย่างตั้งแต่เกิดจนตาย รวมทั้งพิธีของหมู่บ้าน ส่วนหมอผีเล็กประกอบด้วยพิธีกรรมย่อยๆ เช่น เรียกขวัญ เลี้ยงผีบ้าน เป็นต้น หมอผีมีอำนาจที่จะให้คำแนะนำตักเตือนชาวบ้านได้และร่วมกับผู้นำอื่นๆ ในการปกครองของหมู่บ้านด้วย

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเมียนจังหวัดลำปาง

ประเทศไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมค่อนข้างมาก นอกจากประชากรไทยทั่วไปแล้วยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายกระจายอยู่ในภูมิภาคต่างๆ มีภาษา วัฒนธรรม และประเพณีที่แตกต่างกันไปจากชนกลุ่มใหญ่ กลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายเหล่านี้ ส่วนใหญ่ผสมกลมกลืนภายใต้นโยบายบูรณาการของรัฐและมีฐานะเป็นพลเมืองของรัฐไทย ถือว่ากลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าเป็นกลุ่มที่ถูกกระบวนการทางสังคมผลักดันให้ตกอยู่ในสถานะบุคคลชายขอบของสังคม นับจากอดีตจวบจนปัจจุบัน มักถูกกลืนรองสิทธิความเป็นมนุษย์สิทธิความเป็นพลเมืองและสิทธิทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าว กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าจึงมีความเปราะบาง สุ่มเสี่ยงต่อความไม่มั่นคงในชีวิต ปัจจุบันประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าไม่น้อยกว่า 60 กลุ่ม และมีประชากรมากกว่า 6 ล้านคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความท้าทายจากระบบทุนนิยมโลกาภิวัตน์การค้าเสรีสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทยต้องอยู่อย่างยากลำบากมานานหลายทศวรรษต่อสู้กับข้อจำกัดต่างๆ อาทิ การเข้าถึงที่ดินทำกินของบรรพบุรุษ และสิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณะจากรัฐ

เนื่องจากยังมีชนเผ่าพื้นเมืองอีกหลายคนยังไม่ได้รับสัญชาติไทย จากสภาพปัญหาต่างๆ ดังนี้ (IPF Poundation, 2018)

1. ด้านเศรษฐกิจ

นโยบายจากภาครัฐและการเปลี่ยนแปลงด้านกฎหมายส่งผลกระทบต่ออย่างมาก ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิตของชนเผ่าพื้นเมือง โดยเฉพาะส่งผลต่อการอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นทำกิน

2. ด้านสังคม

แสดงให้เห็นถึงข้อก้ำกวลของชนเผ่าพื้นเมืองด้านการสูญเสียเอกลักษณ์รวมถึงภาษาพูดของชนเผ่าพื้นเมือง พิธีกรรมและแนวปฏิบัติทางวัฒนธรรมต่างๆ ถึงแม้จะมีความพยายามในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูวัฒนธรรมของชนเผ่าพื้นเมือง แต่ปัจจุบันแนวปฏิบัติและพิธีกรรมในระดับครัวเรือนเริ่มลดลง

3. ด้านการเมือง

ประชากรชนเผ่าพื้นเมืองหลายคนยังไม่ได้รับสัญชาติไทย นั้นหมายถึงว่าไม่ได้รับสิทธิบริการและสวัสดิการพื้นฐานด้วย จึงมีการคาดหวังว่าการขับเคลื่อนของสถาบันของชนเผ่าพื้นเมืองจะช่วยให้ผู้นำของชนเผ่าพื้นเมืองในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีอำนาจและอำนาจของความเป็นชนเผ่าพื้นเมืองไว้อย่างมั่นคง มีการตัดสินใจด้วยตนเองและมีศรัทธาในความเป็นตัวตนชนเผ่าพื้นเมือง

แม้จะปรากฏว่ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงมีความชอบธรรมในการใช้ทรัพยากรเพื่ออยู่อาศัย และเป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นนั้น อันเป็นการปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิตอยู่กับสภาพแวดล้อมเช่นนั้น แต่รัฐไม่ดำเนินการรับรองให้มีสิทธิอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ลักษณะโครงสร้างสังคมไทยเป็นสังคมที่ไม่มีความเท่าเทียม มีการแยกคนในสังคมไทยออกเป็นประเภทและมีสถานะทางสังคมที่ไม่เท่าเทียมกัน ผ่านมโนทัศน์ความเป็น “คนไทย” ที่นิยามความหมายโดยรัฐ ซึ่งความเป็นคนไทยมีนัยสำคัญต่อสิทธิและโอกาสเข้าถึงผลประโยชน์ของรัฐ ขณะเดียวกันก็มุ่งกีดกันคนบางกลุ่มออกจากพื้นที่ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมือง ยังมีการจัดลำดับชั้นทางชาติพันธุ์ด้วย โดยกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงถูกจำกัดให้อยู่ในสถานะ ที่ต่ำกว่า ความแตกต่างจากวัฒนธรรมรูปแบบ ภาษาพูด การแต่งกาย ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ การปฏิบัติ จึงส่งผลให้ถูกกีดกันสิทธิและโอกาสในส่วนแบ่งผลประโยชน์แห่งชาติ จึงเกิดการสูญเสียตัวตนและภูมิปัญญาที่สั่งสมและสืบทอดมานาน ซึ่งจำเป็นต้องปกป้องและฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญานั้นให้คงอยู่ โดยการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สัมพันธ์กับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตด้านต่าง ๆ ที่สามารถเป็นจุดเริ่มต้นในการดำเนินการท่ามกลางปัจจัยและเงื่อนไขข้อจำกัดต่างๆ

ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ล้วนมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันไปตามลักษณะกลุ่มชนของตน แต่สิ่งที่น่าสนใจก็คือ กลุ่มชาวเมี่ยนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดลำปางมีลักษณะวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการปรับตัวตามปัจจัยแวดล้อมทั้งลักษณะพื้นที่ การอพยพเคลื่อนย้ายและการตั้งถิ่นฐาน ในขณะที่กลุ่มคนเหล่านี้กลับกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบอบทุนนิยมในการพัฒนาต่ออุตสาหกรรมรายได้

สำหรับจังหวัดลำปางเป็นจังหวัดหนึ่งในแถบภาคเหนือตอนบนที่มีร่องรอย และปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายและตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในพื้นที่มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งมีทั้งกลุ่มชนดั้งเดิม และกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเคลื่อนย้ายเขตมาตั้งถิ่นฐานอยู่ใหม่ นอกจากนี้ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์และภูมิ

วัฒนธรรมพื้นที่จังหวัดลำปางนั้น มีเขตแดนติดต่อกับจังหวัดอื่นๆ ในภาคเหนือของไทยที่มีการเคลื่อนย้ายและตั้งถิ่นฐานอยู่กระจัดกระจายตามรอยต่อบนพื้นที่สูง ในขณะที่จังหวัดลำปางถือว่าเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาหลากหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเมี่ยน (เย้า) ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดลำปาง พบว่า มีการอพยพเคลื่อนย้ายมาผ่านกลุ่มเครือญาติที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ก่อนหน้านี้แล้ว มีการกระจายตัวอยู่ใน 22 หมู่บ้าน ใน 5 อำเภอ คือ กาว เมืองปาน แจ้ห่ม วังเหนือ และแม่เมาะ ซึ่งมีลักษณะวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น โดยกลุ่มชาวเมี่ยนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และความเป็นชาติพันธุ์สูง

ในขณะที่ทุนทางวัฒนธรรมกลายเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากจังหวัดลำปางเป็นจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานมากกว่า 1,300 ปี มีอำเภอทั้งหมด 13 อำเภอ มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ เกษตร และด้านอื่นๆ เป็นจำนวนมากในปี พ.ศ.2558 และในบริบทอันทวิถึถิ่นในปี พ.ศ. 2560 จังหวัดลำปาง ได้มุ่งพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดลำปางอย่างต่อเนื่อง (Institute of Research and Development, 2017) ด้วยการสืบทอดและดำรงอยู่ของอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเมี่ยน ทำให้เกิดความหลากหลาย นำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่นำไปสู่การพึ่งตนเอง ทำให้ชุมชนมีกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นฐานของวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างเหมาะสม ใช้กระบวนการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ทั้งการฟื้นฟูวัฒนธรรม การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน รวมถึงการเตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยว ทำให้คนในชุมชนมีความภาคภูมิใจในชีวิต นำไปสู่ความรักและหวงแหนวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในปัจจุบัน ประชากรชาวเมี่ยนจังหวัดลำปางในปี 2563 ซึ่งอาศัยอยู่ใน อำเภอ กาว 2,965 คน, อำเภอเมืองปาน 61 คน, อำเภอแจ้ห่ม 576 คน, อำเภอแม่เมาะ 106 คน, อำเภอ วังเหนือ 1,193 คน และอำเภอเมือง 157 คน รวมประชากรทั้งสิ้น จำนวน 5,0548 คน (Lampang Culture Office, 2020)

ข้อมูลประชากรชาวเมี่ยนจังหวัดลำปาง จากข้อมูลประชากร พบได้ว่า ในปี 2563 กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเมี่ยน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่อำเภอ กาว อำเภอ วังเหนือ และอำเภอแจ้ห่ม ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่แล้วจะมีการนับถือศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธ ลักษณะภูมิประเทศตั้งชุมชนเป็นพื้นที่ภูเขาสูง ความสูงจากระดับน้ำทะเล 280 เมตรขึ้นไป เขตแม่น้ำหลัก คือ แม่น้ำแม่กาว โดยมีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวเมี่ยนประกอบอาชีพหลักในชุมชน คือ เกษตรกรรมและงานหัตถกรรม อาชีพเสริมในชุมชนคือ หาของป่าและรับจ้างพืชหลักที่ปลูกในชุมชน คือ ข้าวโพด ปัญหาหลักและความต้องการของชุมชนคือ ข้าวโพด สำหรับชาวอิวเมี่ยนในจังหวัดลำปาง พบอาศัยอยู่หนาแน่นในอำเภอ กาว พื้นที่ส่วนใหญ่ถูกจัดสรรให้ชาวบ้านที่อพยพมาจากพื้นที่อุทยานดอยหลวง ผาแดงแม่ส้าน มาอาศัยบ้านผาแดง บ้านวังใหม่ ทำให้ส่งผลต่อการดำรงชีวิตแบบเกษตรกรรมในเขตภูเขา ลงมาสู่พื้นที่ราบ ซึ่งเป็นพื้นที่ไม่สามารถเพาะปลูกได้ ชาวบ้านจึงย้ายถิ่นเพื่อหางานทำทั้งในประเทศและต่างประเทศจำนวนมาก

ชาวเมียนมือนับถือได้ว่าตนเองเป็นชนชาติที่มีวัฒนธรรมสูงกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในขณะที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมของตนเองไว้ได้เป็นอย่างดี และชาวเมียนมายังคงมีการนับถือตามอย่างบรรพบุรุษจำนวนมาก และนับถือศาสนาคริสต์ อาศัยอยู่ร่วมกันบนที่ดินของโบสถ์ โดยไม่มีการถือครองที่ดิน และยังคงรักษาวิถีชีวิตชาวเมียนมือนับถือทั้งภาษาที่มีรากภาษามาจากภาษาจีนกลาง (แต้จิ๋ว) มีเครื่องแต่งกายเฉพาะของชนเผ่าที่สวยงาม ปักด้วยมือ สมาชิกในชุมชนอาศัยร่วมกันด้วยความรักความเมตตาต่อกันและให้ความเคารพนับถือผู้ใหญ่ในชุมชนและมีผู้นำชุมชนที่เป็นที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหาและช่วยเหลือแก้ไขปัญหา ร่วมกันตามวิถีชีวิตดั้งเดิมตามบรรพบุรุษ

สรุป

จะเห็นได้ว่า จากการศึกษาสังคมชาวเมียนมายังคงรักษาอัตลักษณ์ในวัฒนธรรมของชาวเมียน ในเรื่องการถ่ายทอดความรู้การประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิมให้แก่สมาชิกในสังคม ทำให้วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อต่างๆ ยังคงสืบทอดอยู่ในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็ความเชื่อในเรื่องของ การนับถือบรรพบุรุษ เทพดา พิธีกรรมเลี้ยงผี หรือความเชื่อในเรื่องของขวัญทั้ง 12 ขวัญที่มีติดตัว ตลอดจนความเชื่อหลังความตาย ผู้เสียชีวิตจะขึ้นไปอยู่บนสวรรค์ และจะคอยปกป้องรักษาลูกหลาน จึงมีความเชื่อในเรื่องของการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้เป็นประจำทุกปี พิธีกรรมต่างๆ จึงมีอิทธิพลแฝงทำให้สมาชิกในสังคมได้เรียนรู้ เข้าใจถึง คติความเชื่อ ข้อห้าม อดุมการณ์ รวมถึงจารีตประเพณี ที่บรรพบุรุษได้ใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตสืบทอดกันมา สู่รุ่นต่อรุ่น รวมถึงชาวเมียนได้รับการยอมรับว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีทักษะฝีมือด้านการสร้างสรรค์งานศิลปะหัตถกรรมผู้ชายชาวเมียนมีทักษะ ความเชี่ยวชาญด้านการทำเครื่องเงิน และหญิงชาวเมียนมีทักษะความเชี่ยวชาญด้านการปักผ้าที่งดงาม รั้งสรรค์ศิลปะการปักผ้าได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งลวดลายที่ปักบนผืนผ้าของชาวเมียน มักมีความเกี่ยวข้อง และผูกพันกับเรื่องเล่า ตำนานปรัมปรา รวมถึงความเชื่อที่สอดแทรกอยู่ในประเพณีวัฒนธรรมประจำกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเมียนที่ผสมผสานกลมกลืนเข้ากับลวดลาย ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเมียน

รวมถึงความเชื่อเรื่องการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ชาวเมียนให้การนับถือผีบรรพบุรุษ ผีเทพดา และผีในธรรมชาติว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่บนสวรรค์และคอยดูแลปกป้องชีวิตพี่น้องชาวเมียนทุกท่าน ด้วยสภาพวิถีชีวิตของเมียนที่ยังคงอาศัยและทำมาหากินอยู่ตามป่าเขา ชาวเมียนจึงให้ความเคารพต่อธรรมชาติรอบๆ ตัว เพื่อขอบคุณที่ได้ดูแลรักษาพืชไร่ เลี้ยงสัตว์ ตลอดจนทุกคนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านให้ร่มเย็นเป็นสุข และมีหัวหน้าครอบครัว ผู้อาวุโสในการเป็นผู้นำในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการประกอบพิธีกรรมต่างๆ จึงเป็นที่ยอมรับและเคารพของคนในหมู่บ้าน จึงควรให้ความเคารพ เปรียบเสมือนผู้ปกครองของหมู่บ้าน

แต่ถึงอย่างไรก็ตามท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมของชาวเมียนที่ได้รับการรักษาและสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ กำลังถูกวัฒนธรรมของสังคมเมืองเข้ามาครอบงำ จึงอาจทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมนั้นอาจจะเริ่มสูญหายไปได้ ถ้าหากไม่มีการรักษาไว้ จึงได้เกิดการสร้างวัฒนธรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน โดยการอนุรักษ์และดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของกลุ่มชาวเมียน ทั้งการแต่งกาย อาหาร ภาษาพูด เพื่อสร้างความโดดเด่น ก่อให้เกิดการผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรม โดยรับเอาวัฒนธรรมจากภายในเข้า

มาผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง ซึ่งเน้นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้ถูกท่องเที่ยว เช่น การเข้าไปเยี่ยมชมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมการทอผ้า ปั่นฝ้าย ย้อมผ้า เครื่องแต่งกาย ของใช้ กระเป๋า หมวก ย่าม และ รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่ทำลายต้นทุนทางสังคม และไม่ทำลายศักยภาพและภูมิปัญญาของกลุ่มชาวเมี่ยน แต่เป็นการเสริมสร้างความมั่นคง ความมั่งคั่ง และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาวเมี่ยนได้อย่างยั่งยืน

References

- Buruspat, K., (1995). *Hill tribe*. Bangkok: Odeon store.
- Faculty members, Department of Sociology and Anthropology, (2005). *Basic concepts of society and culture*. (2nd ed.). Chiang Mai: Department of Sociology and Anthropology. Faculty of Social Sciences. Chiang Mai University.
- suthi, J., Jamlong, S., and Jatuvorapruak, T., (1996). *Witee Yao. Chiang Mai: The Hill tribe research institute*. Department of Public Welfare. Ministry of Labor and Social Welfare. N.P.
- Leeprecha, P., Trakarntamrong, Y., and Leksomboon, W., (2004). *Mian: Diverse lives from mountains to cities*. Chiang Mai: Social Research Institute, Thailand.
- Panpisutichon, P., (2007). *Adaptation of the customary system for problem management and mediation in the Yu Mien community*. Research report supported by the Office of the National Cultural Commission. Ministry of Culture. Retrieved August 9, 2021, from <http://research.culture.go.th/index.php/research/item/652-2012-09-18-01-52-22.html>
- Kachamit, P., (2015). *Mien, Society, Economy, Politics, Beliefs, Culture, Thailand*. Retrieved August 11, 2021, from https://www.sac.or.th/databases/ethnicredb/research_detail Php?id=1328
- IPF Poundation, (2018). *Synthesis report on marginalization of vulnerable indigenous peoples in Thailand*. Chiang Mai: Department of Sociology and Anthropology. Faculty of Social Sciences. Chiang Mai University.
- Leksomboon, W., (2002). *The dynamics of power relations in family life and gender roles of Yumian (Yao) women under the impact of development*. (Master's Thesis). Chiang Mai University. Chiang Mai.
- Lampang Culture Office. (2020). *Ethnic groups in Lampang Province*. Retrieved August 12, 2021, from https://www.m-culture.go.th/lampang/ewt_news.php?nid=2746&filename=index

Institute of Research and Development. (2017). Documents supporting the proposal of the Research Fund Office. Retrieved August 9, 2021, from <http://www.rsc.lpru.ac.th/newweb/index.html>.

Kanchanapan, A., (1988). *The women and the Lanna Rituals: Observations from the Ghost Farming in Phrae City*. Minutes of meetings presenting academic works. Women's Studies Program in the North. Chiang Mai: Department of Sociology and Anthropology. Faculty of Social Sciences. Chiang Mai University.